

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

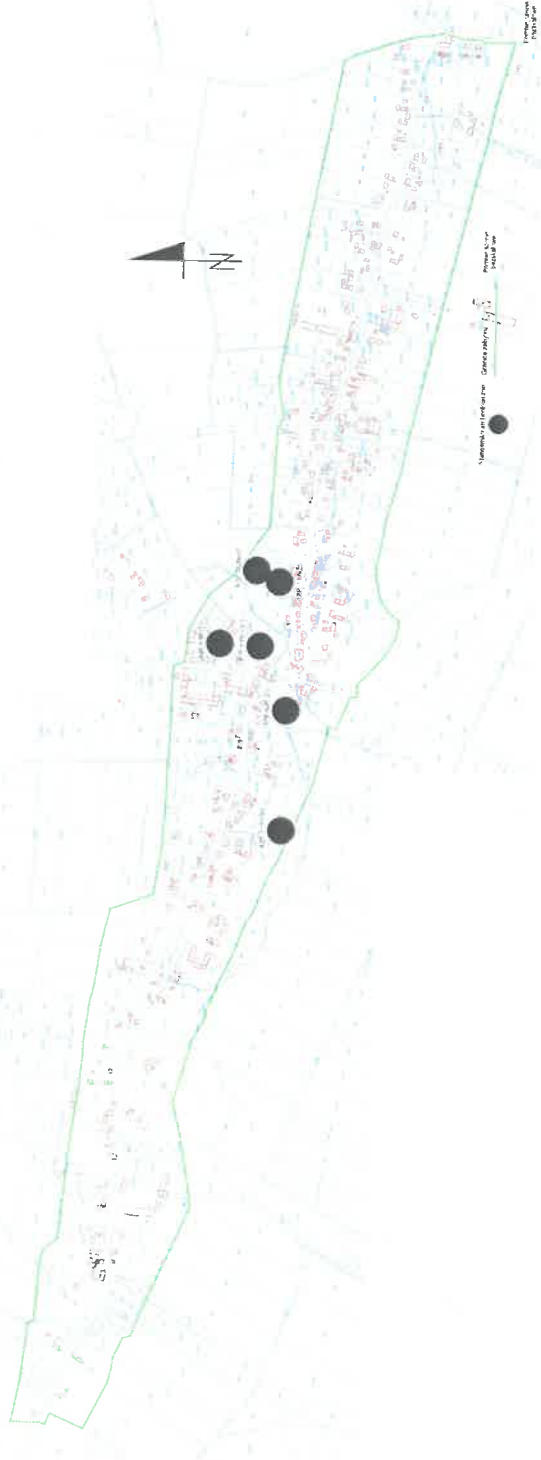
1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
WSI JAŻWINA WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ
ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH**

2. Czas powstania

XIII/XIV w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

JAŻWINA

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: DOLNOŚLĄSKIE

powiat: DZIERŻONIOWSKI

gmina: ŁAGIEWNIKI

6. Współrzędne geograficzne

50°47'46" N 16°42'08" E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie
NAMZY: Syffersdorff (1340 r.), Seiffersdorff (1677r.), Lang Seyffersdorff Ober-, Mittel-, Nieder- (1726 r.), Seiffersdorf Ober-, Nieder- (1871 r.), Stoszyn (1945 r.), Jazwina (1947 r.).

HISTORIA:

Dziś trudno jednoznacznie określić kiedy założono wieś Jazwina, jednak nastąpić to musiało na przełomie XIII i XIV w., ponieważ pierwsza wzmianka o istnieniu wsi pochodzi z 1305 r. Niemal już od czasów średniowiecza wieś podzielona była na dwie osobne osady, stanowiące własność różnych właścicieli. Jeśli mowa o Jazwinie Górnej, to w 1469 r. jej właścicielem był Hans von Heide, a po nim jego spadkobiercy, którzy władali tą częścią miejscowości niemal do końca XVIII w. W 1785 r. na terenie Górnej wsi znajdował się natomiast folwark oraz młyn wodny. Zamieszkiwało tu 221 mieszkańców, w tym 3 kmieci, 26 zagrodników oraz 8 chałupników. Wówczas też Jazwina Górna należała do klucza majątku białawskiego, należącego do hrabiego von Seidlitz-Sandratzki. W XIX w. ta część miejscowości należała do wdowy po staroście von Pritwitz und Grafon. Jazwina Dolna zaś należała w 1592 r. do członków rodziny von Dobschütz, kolejno zaś do Friedricha von Gablenz. Po zakończeniu wojny 30-letniej ta część wsi weszła w skład klucza majątku białawskiego, należącego do hrabiego von Seidlitz-Sandratzki. W 1785 r. na terenie Jazwiny Dolnej wymienienia się pałac wraz z ogrodami, folwark, szkołę trzy młyny wodne oraz wiatrak. W 1830 r. w Dolnej Jazwinie wymienienia się 135 domów oraz 845 mieszkańców, w tym 131 katolików. Do Dolnej Jazwiny przynależała wówczas kolonia, licząca zaledwie 9 domów i 53 mieszkańców. W Jazwinie Górnej znajdowało się 40 domów wraz z folwarkiem, zaś liczbę mieszkańców określono na 252 osoby, w tym 65 katolików. W końcu XIX w. obie części miejscowości zostały połączone. Jeszcze w latach 20. XX w. powszechnie używano nazwy dolna i górna wieś, pomimo tego, że zabudowa miejscowości tworzyła już wówczas jednolitą ciągłość. W krajobrazie architektonicznym wsi dominuje wieża późnogotyckiego kościoła, wzmiankowanego w 1335 r. W zabudowie miejscowości wyróżnia się zespół pałacu wraz z budynkami gospodarczymi oraz budynek dawnego dworu z 1512 r. Miejscowość posiada typowy ulicowy układ zabudowy, z dobrze zachowanym i czytelnym układem ruralistycznym

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura –
załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

30 czerwiec 2023 r.

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

1. Miejscowość	JAZWIŃNA	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI JAŻWIŃNA WRAZ Z TERENEM, NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNA CZNA ILOŚĆ ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	6. Zawartość załącznika	Nr 1
2. Gmina	ŁAGIEWNIKI			ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA	
3. Powiat	DZIERŻONIOWSKI			POSTULATY KONSERWATORSKIE	
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE			ŹRÓDŁA I LITERATURA	

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich zbiórki;
- brak działań związanych z zachowaniem elementów i układów dawnych zespołów dworsko-parkowych oraz zabudowań folwarcznych;

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie wieży kościoła pw. Wniebowzięcia Pańskiego jako dominanty krajobrazowej wsi;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego;
- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych, wymagają prowadzenia badań archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne: 3/86-25 (śląd osadnictwa, epoka kamienia), 6/86-25 (grodzisko, XIII-XIV w.), 7/86-25 (grodzisko ?/), średniowiecze ?/), 8/86-25 (grodzisko ?/), średniowiecze ?/), 13/86-25 (epoka kamienia, nowożytność), 14/86-25 (VIII-IX w., nowożytność).

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Słęży, Równina Świdnicka. Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, T. 5, Brieg 1785.

Kartografia

- Messtischblatt, *Lauterbach 3076*, 1936 r.
- Messtischblatt, *Zobten 3015*, 1895 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

30 czerwiec 2023 r.

dr Kamil Pawłowski

